

Stara dama pod Grintovcem

Češka koč Kako so Čehi pred več kot sto leti odkrili Jezersko, ustanovili počitniško kolonijo, stkali vezi z domačini in zgradili koč v obliki tipične češke kmečke hiše

Hladna pečenka, praška šunka in češko pivo so bili na jedilniku v četrtek, 26. julija 1900, ko so na Spodnjih Ravneh pod Grintovcem odprli Češko koč. Stara dama, kakor se je je oprijel vzdevek, je nekakšen simbol češko-slovenskega prijateljstva, in čeprav je 120. obletnica minila pred slabima dvema letoma, so spomin nanjo obudili z dokumentarno-igranim filmom Ladislava Jirásk *Češka koč in češko-slovensko planinsko sodelovanje*.

SIMONA BANDUR

»Češka koč je ljubka priletna dama, narejena iz macesnovega lesa in zgrajena v slogu češke podeželske hiše, ki kljub letom ne potrebuje dodatnega lišpa.« Težko je najti boljši opis, kot ga je pred nekaj leti, ob 115. obletnici te priljubljene planinske postojanke, izrekla njena oskrbnica Karmen Karničar, zdaj Klaura.

Koč na Spodnjih Ravneh je pravzaprav drugi dom znane družine Karničar. Kar 40 let je namreč zanjo skrbel Andrej Karničar z ženo Anico; družina s petimi otroki, med katerimi so trije znani alpinisti in alpinistični smučarji, Andrej ali Drejc, kot mu pravijo, Davo in Luka, je tam preživela tako rekoč vsa poletja. Andrej Karničar - Drejc, zdaj župan občine Jezersko, se je v slovensko alpinistično zgodovino vpisal leta 1995, ko sta z bratom Davom kot prva Slovenca dosegla vrh Anapurne I in nato kot prva na svetu presmučala njeno severno steno. To je bil hkrati štirinajsti in zadnji osvojeni slovenski osemtisočak.

Prav Češka koč je bila tista, ki je imela nemalo zaslug za uspehe alpinistov iz družine Karničar. Tam so preživeli domala vse življenje, je pritrtil Drejc Karničar, najprej zato, ker je bil oče oskrbnik, nato so to delo opravljali tako rekoč vsi otroci in z njimi njihovi življenjski partnerji. In Češka koč je bila tudi izhodišče za njihove smučarske in alpinistične podvige: »Kdaj pa kdaj smo seveda šli kam drugam, toda naša baza je bila ves čas tu,« pravi. Pa ne le za člane družine, tudi za vse druge prebivalce Jezerskega, kajti tam se je odvijalo tako rekoč vse družabno življenje in še vedno se. Prav v skrb za koč je bilo leta 1949 ustanovljeno Planinsko dru-

štvo Jezersko z mladinskim in pozneje alpinističnim odsekom ter (tudi zavoljo izjemnih alpinistov, ki so se tam prekalili) Gorska reševalna služba Jezersko, ki bo letos praznovala 30 let od ustanovitve.

Panslovanska ideja

Toda zgodovina koč sega precej dlje nazaj, še v čase, ko Slovenci niso prav množično obiskovali gora. Pravzaprav so jih, vsaj na tem koncu, odkrili Čehi, če smo natančnejši, Pražani, ki so že spoznali osnove turizma in leta 1888 tudi ustanovili Klub čeških turistov. Gorništvu in alpinizmu sta postala hobi predvsem pripadnikov višjih slojev; pripotovali so vse do »Južnih Alp« in jih začeli raziskovati ravno v času, ko je nastajalo Slovensko planinsko društvo (SPD). To je bilo ustanovljeno leta 1893, že štiri leta za tem je dobilo češko podružnico, ki je bila zelo aktivna in je kmalu začela izdajati vodnike in celo Alpský Věstník. Naroda sta imela tedaj pomembno skupno točko: oba sta bila del avstro-ogrske monarhije in v njej obravnavana kot nedržavotvorna naroda, je Dušan Škodič zapisal v Planinskem vestniku septembra leta 2017. Slovenci so se v tem času upirali ponemčevanju v svojih gorah, Čehi, s katerimi sta jih povezovala panslovanska ideja in navsezadnje podoben jezik, so želeli odkrivati gore, a so jim bile Visoke Tatire zaradi političnih razmer nedosegljive. In tudi oni so se zgražali nad nemškimi napisi, ki so jih opazili v slovenskih gorah.

Še posebno navdušeni so bili nad Jezerskim, in prav v kraljestvu pod Grintovcem v Kamniško-Savinjskih Alpah so si ustvarili svojo počitniško kolonijo, piše Dušan Škodič, stkali vezi z domačini in začeli sodelovati pri opremljanju poti. Vse to je privedlo do tistega srečanja avgusta leta 1898 v koči na Kredarici, ki so ga zaigrali v dokumentarnem filmu Češka koč in češko-slovensko planinsko sodelovanje in na katerem so sklenili, da bodo Čehi v slovenskih Alpah zgradili svojo koč. Po temeljiti razpravi ter obisku kar nekaj primernih lokacij so ugotovili, da bi bilo najprimernejše mesto pod severno steno Grintovca, saj je odlična izhodiščna točka na okoliške vrhove. Občina Jezersko je zemljišče, na katerem je bil nekda-

nji pastirski stan, prodala za simbolično ceno, denar so zbrali člani in podporniki češke podružnice, pri gradnji pa so pomagali domačini, še izvemo iz dokumentarnega filma. Arhitekt dr. Podhrajský je pri zasnovi koč povzel obliko tipične češke kmečke hiše, tesarje, mizarje in zidarje pa so morali najeti s Kranjske in Štajerske, saj jih je med domačini primanjkovalo.

Česká chata

Na slavnostnem odprtju se je zbralo okoli 250 planincev, od tega 70 Čehov, prireditve se je udeležil tudi ljubljanski župan Ivan Hribar. Kočo je blagoslovil duhovnik Jakob Aljaž, predsednik češke podružnice SPD dr. Karel Choudounský, znameniti zdravnik in farmacevt, pa je odprtje, kot piše v Planinskem vestniku, sklenil z zelo podobnimi besedami kot Jakob Aljaž pet let prej ob odprtju svoje koč na Kredarici; namenjena bo vsem planincem, ne glede na narodnost – vendar naj bo obenem jasno, da so jo postavili Slovani in da stoji na slovanskih tleh.

Zanimanje za koč – njen prvi skrbnik je bil domačin Jernej Krč, tudi alpinist in gorski vodnik – je bilo takoj precejšnje, kajpak v številkah, ustreznih tistemu času in navsezadnje zmogljivostim postojanke, ki je imela na začetku samo šest urejenih ležišč. Prvo leto se je v knjigo z napisom Česká chata vpisalo 227 obiskovalcev, leta 1904 jih je bilo že 400, leta 1909 je bilo v njej prvič več Slovencev kot Čehov, prvih je bilo 164, drugih pa 157, je še nekaj drobcev iz dokumentarnega filma Ladislava Jirásk, ki je začel slovenske gore obiskovati pred skoraj petdesetimi leti in tudi raziskovati povezave med slovenskimi in češkimi planinci.

V začetnih letih je bila vnema velika; Čehi so zgradili še eno koč v Koritnici pod Mangartom, načrtovali vsaj še dve, vendar začela se je prva svetovna vojna, po kateri se je to aktivno sodelovanje končalo. Pa vendar je pustilo sledi, brez katerih si prebivalci Jezerskega in pravzaprav vsi planinci težko predstavljajo slovenske gore. Po prvi svetovni vojni je Češka koč prešla v last Slovenskega planinskega društva, kmalu po drugi svetovni vojni so jo domačini popravili, ustanovili Planinsko društvo Jezersko, čemur

že sledi poglavje z naslovom *Andrej Karničar in nasledniki*. »Kdo ve, kako bi bilo, če se ne bi leta 1898 odločili, da bodo Čehi ravno tukaj postavili to koč,« se sprašuje tudi Drejc Karničar in se čudi toku zgodovine, po kateri so bili Pražani tisti, ki so prvi odkrili lepoto Jezerskega. V središču tega je od leta 2015 Park češko-slovenskega prijateljstva.

Približno sto let po prvih stikih so se namreč vezi spet začele tkati, naposled so na Jiráskovo pobudo leta 2017 v Pragi ustanovili društvo, novo češko podružnico SPD, ki v simboličnem smislu nadaljuje poslanstvo prve. Ob okroglih obletnicah se pri Češki koči spet zbere več sto ljudi, med njimi kajpak veliko Čehov, in vsako leto kakšna **alpiniistična** legenda več.

*Prvo leto se je v knjigo
z napisom Česká
chata vpisalo 227
obiskovalcev, leta 1904
jih je bilo 400, leta
1909 je bilo v njej prvič
več Slovencev kot
Čehov.*

FILM IN DRUŠTVO

Pred dobrim tednom je bil na sejmu Alpe-Adria prikazan film *Češka koč in češko-slovensko planinsko sodelovanje*, ki je nastal po zamisli Ladislava Jirásk. Na njegovo pobudo je bila pred petimi leti v Pragi ustanovljena Češka podružnica SPD – 2017, ki v simboličnem smislu nadaljuje poslanstvo prve. Kot je povedal avtor filma, ki Češko koč obiskuje od konca sedemdesetih let prejšnjega stoletja, je češko-slovensko prijateljstvo v marsičem enako kot pred 120 leti. »Odnosi med ljudmi so verjetno ostali na enaki ravni in so globoki, kot so bili v času naših pradedov. Neverjetno je, da se mnogi prijatelji v Sloveniji spominjajo te dolgoletne vzajemnosti in naklonjenosti. S filmom sem želel prikazati prav obstoj tega prijateljstva.«

FOTO ŠPELA ANKELE

Češka koča je odlično izhodišče za pohod na sosednje vrhove, kar so češki planinci zelo kmalu ugotovili.

V objemu zime

Za Češko kočo je po drugi svetovni vojni kar 40 let skrbel Andrej Karmičar, nato so to delo opravljali njegovi nasledniki. FOTO IGOR MOJIC

Na odprtje konec julija leta 1900 je prišlo 250 ljudi, od tega 70 Čehov.

Anica in Andrej Karničar sta imela pet otrok, na fotografiji z Irmo, Lukom in Davom. FOTO ARHIV DRUŽINE KARNIČAR

Češka koča pod Grintovcem FOTOGRAFIJI OSEBNI ARHIV ANDREJA KARNIČARJA